

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Budapest IV. himz-utca és kalap-utca sarkán 1. szám.

EGYETÉRTÉS

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Hirdetések és nyiltelek felvételnek árszabály szerint a kiadó hivatalban: Budapest IV. himz-utca és kalap-utca sarkán 1. sz.

Bosnyáku. A bosnyák politikát 1878-ban elűtették, azóta szorgalmasan kapálgatták, öntözgették, most már felmúlt, megerősödött s kezdő termeni gyümölcsöt. És e gyümölcsök kemény maguak, keserű ízűek. Lázadás Kivovciában, lázadás Hercegovinában fenekesül felfordulása minden rendre az új tartományokban is s ezekkel szomszédos régiókban is. Megmondtuk előre, hogy így lesz. Világosan láttuk s a magyar nemzet bámulatos élénkiséggel megrezte előre, hogy az okkupációnak se esodás kezdete, se nyugalmis folytatása, se jó vége nem lehet. Soha semmi kérdésben nem volt a nemzeti közérzet oly egybehangzó, mint a bosnyák politika elítélésében. De Tisza Kálmán nem azért volt magyar miniszter, hogy hallgasson a magyar nemzet közvéleményére s szívén viselje hazájának érdekeit. S a háta mögött álló többség nem azért volt magyar parlamenti párt, hogy ne támogassa Tiszát s ne jásza el a nemzet bizalmát azért, hogy kedves dolgát eszelekedjék az udvari katonapártnak. Most itt az eredmény. A katonaközlészetet behozták Dalmácia hegyi lakóira s az okkupált új tartományok népeire. De a népek se Ausztriát, se Magyarországot hazájukul nem tekintik s nem is tekinthetik, ők hát ezt a hazát vértükkel védelmezni nem sietnek. De igenis sietnek önzabadságukat megvédelmezni minden kénszer ellen. Fegyvert fogtak, fellázadtak. Kevesen vannak kezdetben a fölkelők, s azért őket addig, míg kevesen válnak, utónalóknak, egyszerű rablóknak tartja a bécsi közös kormány. A delegációkat két hónap előtt azzal hitették, hogy Kovácsévics nem egyeb, mint haramia; serege nem áll egyébből, mint 50-60 futó betyárból, s hogy ellene nem kell se ágyú, se katona, elegendő a zsanád és a poicáj. Most már persze másként áll a dolog. Most már az egész megszálló sereg megosztva s ezen kívül még egész ezredrel s hegyi tüzérséggel megerősítve van s mégis gyenge rendet csinálni. A lázadás terjed naponta szemlélőmást.

konverzió megakad, hitelünk meggyöngyöl, a deficit fedezésére szükséges új kölcsön iszonyu pénzbe kerül, a közgazdasági élet megromlik, a politikai viszonyok megzavarodnak, fiatalok a bosnyák hegyekbe vérezni elhurozoltatnak és ha minden igen jól megy, ha a lázadókat gyorsan legyőzni sikerül, ha valamely véletlen eset közbe nem jön: hát akkor vigasztalhatjuk magunkat azzal, hogy pénzügyi állapotunk ugyan tökéletesen megromlott, de azért Bosznia még mindig a miénk. Örültebb és gonoszabb politikát csakugyan nem folytathattak, mint volt a bosnyák politika. Hiszen azt mindenki tudta előre, hogy Oroszország a két délszláv tartomány elutajozására soha beleszerezni nem fog, s ha mi abba beteszük lábunkat: ott örökös lesz ellenünk a forrongás mindaddig, míg Oroszország bírja a maga karjait. Mennyivel jobb lett volna ennél azt a két tartományt meghagyni a török uralom alatt s ezt jöleklőleg segíteni erélyes, de igazságos kormányzat fenntartásával! Ha pedig ez nem volt lehető valamikor, mennyivel jobb lett volna s lenne jövőben is ebből a két tartományból önálló államokká alkotni külön fejedelemséget, ami a protektorátusunk mellett, hogy ennek népi tanulják meg az önálló állami életet s annak szabadságait megszerzei. A szabadság szeretetében s a balkáni délszláv államok rivalitásában lett volna meg az orvosság egyrészt a nagy délszláv államalkulás s más részről az orosz hatalmi túlerjedések ellen. Pedig nekünk s Ausztriának is csak eddig terjed józan érdekünk.

engedi, hogy saját tagjai feletti bíráskodásról lemondjon, meg kell őrizni függetlenségét s a legfőbb bíróságot nem szabad ily módon a politikai küzdelmekbe bevonni. Anglia kivételével nincs is sehoh. Legelőszörüben látta, ha a bizottság azt ajánlana, hogy álljon el 1879-diki határozatától. Horváth Lajos: Kiemeli, hogy a kiserleket a választók jogainak biztosítására nem vezetnek egyszerűen a választók valódi akarata érvényesülésének kellő biztosítására. Ez utóbbira keresek módot a házasbályok reviziójában is, de ez sem vezet eredményre, mert a parlamenti többségnek természetéből folyó okoknál fogva, az igazságnál nem lehet elég kizárni a hatalmi kérdés s a politikai szempontok befolyását, míg végre általánossá vált a meggyőződés, hogy a választási viszonyok ellen hozott törvények írott malaszt maradtak, a mindenkori többségnek salvus conductusok van, s a kényvezési jog illosorús, ha a pártküldelemek kívül álló a választók több garanciával rendelkező bíróságra nem bízatik ezen ügyekben a bírósákok. E nézetben volt előbb is, van ma is, mert ez uton óvható meg a választási szabadság, és mert így remélhető, ha meg nem szűnheteti az egész, gyengül a választási hatáskör. — Az igazság egyébként is parlamentünknek 1848-ban szerzett, tehát nem csupán természetéből folyó joga. A verifikandum még csak az a kérdés, hogy legyen-e a háznak, tehát az igazságnak meg kellő feletti bíráskodás. Anglia és Magyarország leginkább vannak a választásokra nézve hasonló helyzetben, ez az oka, hogy a többség ezen előjogát, ott feladta, de azért nem vesztette semmit függetlenségéből. A kuria már most is ily választási ügyekben. Előfordja általánosságban, részletekre nézve lesznek módosításai. A miniszter megjegyzi, hogy nem hatalmi kérdést volt a tárgy felőve, hogy azonban a képviselőkhöz jogai a javaslatban eléggé meg vannak írva. Gál József előfordja a javaslatot részletes tárgyalás alapjául, mert a törvény már kimondta s a kuriában megbiák. Komjáthy B. utalva arra, hogy a bíráló bizottságok eljárása többnyire kompromisszumokon nyugodott, hogy eddig főleg alkakásokba kötötték bele, a javaslat alapját s intencióját előfordja. De a miniszterrel szemben megjegyzi, hogy a hatalmi kérdés, meg a javaslat előterjesztésénél is gyakoribb befolyását, s a javaslat 19. § a arra mutat, hogy annak előterjesztése csak kénytelenség volt, de maga a kormány sem akarta komolyan. Ha a § megmarad, megint az alakítás s az egyezkedés lesz a fő. Literáry Ö. Kőrösi véleményén van, mert már a törvény gondolkodott a választási viszonyok megtöréséről s így a javaslat meg van haladva; s kuriát pedig nem akarja oda deválvány, hogy vizsgálattal foglalkozás s odiumot vonjon magára. László: A kuria bíráskodása mellett van, mert ha a bíráló bizottságok eljárásában nincs meggyőződés, a mi ezeknek helyzetéről fogyna nem lehet, a parlament tekintélye csökken, és mert a tárgy természeténél fogva bírót kognitív tárgya levén, erre leginkább van bírót kognitív tárgya. A ház bíráló bizottságát elvont nem levén, semmi megállapított módja az eljárásnak, és főleg oly ingaból állva, kik politikai rutinnal bírnak, inkább rendszerint az várak e helyzetnél fogva összehajtott, vajjon vitára van-e kifogások által az eredmény s kell új választási emóciókat előidézni. Ezen szempontok után, az alakítások keretében érvényesülnek. Hódossy I. abból indul ki, hogy a cél, miént valóban sok jussanak a képviselőtestületbe, kik a kuriát valódi akaratainak kifejezési s hogy ez ellenségek, eleinte a parlamentek gyakorolták ennek vizsgálatát. Midőn a tapasztalat megmutatta, hogy itt tulajdonképp jogi kérdéssel van szó, hogy t. i.: van-e az illetékes joga a parlament tagjának lenni, így kezelték s így nának is a bíróság garanciáit alkalmanni, keblből választott bírókra bízott az igazolás; de kitűnt az is, hogy ebben sincs meg a kereset garancia, mert hábar azok leltisimorotok ezirnt indok is s azal semmikép összekötése nem jönnek, nincs meg a bíró funkció fülkelle, hogy határozott szabályokat alkalmazzanak. Törvény szerint ítélenek. A kérdés ezen stádiumában lehetett volna az a mód, hogy ily kimerítő szabályok alkottassanak a parlament bírósági részére, de másfélől, ha ez a kuriára nézve szintén nem történik, azem lez az eredmény, hogy secundum legem ítélenek. Ugyanazert, midőn azon javaslatnál áll szemben, hogy a pártmozgalmakon kívül álló bíróságra ruházassék-e jog, megbízva a kuria függetlenségében, azt előfordja, azon esetre, ha a részletekben gondoskodva lesz arról, hogy az említett helyzethez ne hozassék a kuria, mert ezt nagy bajnak tartaná. Bíráskodása ugy lehet jó, ha secundum legem ítélenek. Matyska P. a parlament tekintélye érdekében és mert szakképzett bíró szükséges a bizonyítékok megítésére is, az előző véleménynek. Györfy E. megjegyzi, hogy a vita főleg a körül forgott, a mi már a törvényhozásban a 1874-iki választási törvény alkotásakor s azóta is többször megvitatott s a mire nézve a törvényhozás ismétlen kijelentette akaratait, nem pedig a javaslat alapelveit általánosságban. Ezért szintén csak a kérdéssel szemben jelzi álláspontját, nevezetesen, hogy e kérdést nem tartja abszolút elvi szempontból eldönthetőnek, hanem a szerint, szükség van-e a parlamenten kívül álló bíróság bíráskodására, hazánk s különösen parlamentünk viszonyai szempontjából. Erre megadja a feleletet, hogy 1874 óta folyóztat szükségnek találtott, hogy 1874 óta a választási viszonyok nem javultak, az igazolási eljárás olyannak bizonyult, mint létező hangulyszótták, hogy mindinkább előtérbe lépett hatalmi kérdés voltának s a többség javára szóló előjogok jellege. Nem térve ki tehát bővebben azokra, melyek előtte felhozottak, kijelenti, hogy előfordja a kuria bíráskodásának elvét, annyival inkább, mert a parlament által választott ily bíróságnál s mindenkor többes gyakorolná hatalmi súlyát, de ez nem egy jelentő-

ségi azzal, hogy előfordja mindazon alapelvet, melyeknek a javaslat nyugszik, mert az előterjesztett javaslat épen a kuria bíráskodásának elvét forgatja ki több intézkedésében. Szólt ezután még Kőrösi, mentegte magát, hogy ő nem épen a törvényjavaslatot akarta elvetni, de felvetette a kérdést s kifejtette azon meggyőződését, hogy nem célszerű, hogy kiadja a képviselőház e jogát kezéből, mit a kontinuenen egy parlament sem tesz. Mandl s Engelmayr röviden kijelentvén, hogy a javaslatot általánosságban alapjául előfordják, az elnök kimondta a határozatot, hogy az az általánosságban alapjául előfordadt. Legközelebbi ülés szerdán. Budapest, január 16. A szultán, mint egy múlt táviratunk jelentette, tiltakozó jezzékel foglalt állást az egyiptomi kérdésben az angol-francia eggyütt jezzék ellenében. S mint hogy a tiltakozó jezzék Angliának s Franciaországnak eme lépését az egyiptomi ügyekbe való illetetlen beavatkozásnak jelenti ki: azt a körülményt, hogy a khedive az eggyütt jezzékre nem fog válaszolni, arra magyarázzák, hogy aláveti magát a szultán tekintélyének, mint a kit egyoldalú illet meg ez, hogy Egyiptom ügyeit az idegen hatalmakkal szemben képviselje. Hogy egyébként mennyire igazza van a szultánnak, midőn az eggyütt jezzéket fenyegetést lát, bizonyítja Gambetta lapjának, a „Republique française”-nek a hangja, mely figyelemzeti az egyiptomi politikuskot, hogy felettébb csalódnak, ha azt hiszik, hogy Franciaország és Anglia nincsenek elhatározva az első platonikus intelem után tényleg is közbelépni, ha nyugtalanság töme ki, vagy a khedive tekintélye bármikép is fenyegetették. A francia miniszter lapjával ellentétben az angol miniszter lapja, a „Morning Post” viszont arról értekezik, hogy Lord Granville külügyminiszter több külföldi képviselő előtt megzafolta azt, hogy az eggyütt jezzékben az Egyiptomban alkalmazandó közös katonai akció lehetőségére volna kilitásba helyezve s köriratot bocsátot ki, mely felvilágosításokat a Franciaország s Angolország ezen lépéséről. A mi Németországnak e kérdésben való magatartását illeti, Berlinből azt híreztetik, hogy az eggyütt jezzék a német birodalom fővárosában semmi különös hatást nem idéztek elő. A körülmények azonban arra mutatnak, hogy e híreztetésekkel csak leplezni iparkodnak a tényleg uralkodó hangulatot. A vezérlő körök, ugy látszik, igen behatóan foglalkoznak a nyugati hatalmak tényleges beavatkozásának eshetőségével. Ha egy nem is, elegendő aggodalmat kelt Berlinben az a körülmény, hogy a francia angol jezzékben a két nyugati hatalomnak egymással való szoros kapcsolata nyira kifejezést. Oroszország magatartására nézve eleget mond a „Journal de St. Petersburg” a megfigyeltetés, mely szerint Egyiptom, mint hogy a szuezi csatorna ennek a területén van, egész Európának az érdekeit érinti; az orosz felhatalmazás lap kétkedik abban, hogy a nyugati hatalmak közös akciója alkalmas volna arra, hogy Európa akcióját helyettesítse. Bécseből azt jelentik az ágostai „Allgemeine Zug”-nak, hogy ott a nyugati hatalmak eme szövetekezésének nagyobb jelentőségét tulajdonítanak, mint Berlinben, ahol továbbra is meg szeretnék maradni az eddigi tartózkodó állásban. A porosz trónbeszédnek az egyházi kérdésre vonatkozó passzusza így hangzik: „Midőn ő felsége kormányának élénk megelégedésre lehetségessé lett több katolikus püspökségben ismét helyreállítani a korábbi viszonyokat, az egyházi ügyeknek a katolikus lakosság érdekében való békés alakulására irányított törekvések folyamában egy javaslat fog önk előterjeszteti, melynek rendelkezését ismét előbbre léptetni s fontos tekintetekben kiterjeszteni az 1880. július 14-iki törvényt, a mennyiben az a folyó év elején hatályon kívül helyeztetett. A katolikus egyház jelenlegi fejével való barátságos viszony abba a helyzetbe hoz bennünket, hogy a római kuriával való diplomáciai érintkezés helyreállítására által az összekötöttség szükségletének lehetőségét tegyük.” A „Germania” ennek az utóbbi pontnak nagy elvi jelentőségét tulajdonítja s úgy vélekedik, hogy az egyház utimutatóra nézve okvetlenül lére fog jönni a meggyőzés. A fődolog az, hogy milyen pontokban szelítetik ki a május törvényt. A „Voss. Ztg.” és a „Tribüne” azt mondják, hogy a trónbeszéd egyházi passzusza nem kielégítő, mert kevés világot vet a vatikánmal folyó tárgyalásokra. Bismarck hercegnek a minap tett ama kijelentése, hogy a birod. gyűlésnek meg egy tavaszi ülészaka is lesz, a „Kreuzztg.” azt az észrevételt teszi, hogy a birodalmi gyűlést már e 21-én el fogják napolni. Egy másik jelentés szerint a gyűlés szétoszlása január 25-ike előtt alig lesz lehetségős. A tavaszi ülészakra főképp a balesetek elleni biztosításról s a dohánygyedűrségről szóló törvényjavaslatok előterjesztése várható.

A dalmát fölkelés. Részleges mozgósítás. — Az „Egyetértés” levelezőjéből. — Bécs, január 13. Naponkint oly jelentések érkeznek ide, és pedig nemcsak a Krivosziából és Hercegovinából, hanem sokkal szélesebb területekről s további pontokról is, melyek tarthatatlan illuziók bizonyítják azt a vélelményt, hogy senki más dolgonk nincs, mint a Krivosziában néhány unjoczeval, aki szolgálni nem akar, és a Hercegovinában egy pár tolvajjal, a ki rabolni akar. Az ezen jelentések által felütötté helyzetet szemben szó sem lehet többé arról, hogy az eddig kilitásba vett egyszerű garnizon megerősítését kielégítő garanciákat nyújtasson a zavargások megfékezésére ott, a hol már kitértek, megkilitásra ott, a hol még nem törték ki. Mert hogy a bennszülött izgatok kivül szerbiai és montenegrói rajongók és egy moszkvaipanszláv fészék az illető kormányok ellenére is igyekezik egynemes Ausztria-Magyarország ellen irányuló mozgalmat létrehozni az egész boszniai és hercegovinai területen, az ma már itteni kormánykörökben sem szenved többé kétségét. Így állván a dolgok, nem zárkoznak el itten többé azon szomorú szükség elől, hogy ezen mozgalom kilitérését megakarják előzni s lehetetlené akarják tenni, nemcsak erősebb helyőrségekre, hanem harczerész, impozáns hadereje van a ma területeken szükös és hogy periculum in mora. Hogy ilyen körülmények között csupán csak egyes ezredek oda vezénylése nem elegendő, az természetes. Ezen ezredekett hadi lábra kell állítani. Hadszervezetünk olyan, hogy a bensei békeszolgálat által igényelt minimuma sorozta a zászlók alatt lévő legénységét normális körülmények között. A többi részint szabadságot részint tartalkodva ott van. A békeállomány igen csekély. Ha ily állapotban maradnának az ezredek a felbujtogatott területeken, sokkal több tiszt és sokkal kevesebb legénység volna ott, mint a mire szükös lehet, vagy pedig sokkal több ezredet kellene odaintatni, mint a mennyi, ha „complet standban” van, elegendő. Így tehát arról van szó, hogy az oda indított csapatok tartalékosait, szóval összes állományukat magukhoz vonják, a minek „részleges mozgósítás” a neve. Ugy hallom, hogy a jövő hét elején fognak ez iránt a miniszteri tanácskozások megkezdődni, melyekre a magyar miniszterelnököt is idévárják. Amaz eset, melyet már multkori levelemben jeleztem, hogy tudniillik nagybombóv rendszályok esetén a delegációkat is egybe fogják hívni, mindezzel természetesen beállott és értesülesem szerint a legközelebbi minisztertanácsok már eziránt is határozni fognak. A Filippovics-vezet Prágából való elutasításáról, a miről táviratunk már hírt adott, a következő részleteket jelentik a „Neue Frei Presse”-nek: A trónörökös reggeli hatódéli órákor szemügyre vette a Nándor-kaszárnya udvarán az utra kétszáz 35. számú Filippovics-vezet, a tisztikarhoz meg beszédet intézett; búszke reá — ugyanoda — hogy ily vitéz ezrednek lehetett a dandárnak s meg van róla győződve, hogy az ezred, ha dalsz akon komolyakká válnak az események, jeles tisztikara alatt fényes eredményeket fog kivívni s új lapokat nyit történetében. A trónörökös az induló-hába is kikísérezte ezredet, mely a pileni kerületből sorozott 1200 legényből állott. Kivülre a Prágában lévő tábornokok és tisztiek is megjelentek az állomás épületében. Az ezred ma (hétfőn) érkezett Bécsbe s 18-dikán Triesztben lesz, honnan hajón utazik Zárába. A Bohémiaiának egyik bécsi levelezője azt írja, hogy pusztá kombináció alapulnak a hírek, melyek arról beszélnék, hogy a mozgósított seregek Filippovics tábornaggyer lesz a parancsnoka. Késztetlen, hogy Dalmáciának parancsnoksága Jovanovic altábornaggyer illik meg; de ha idegen betolyások odáig jutnának a dolog, hogy nagyobb akció válnék szükös, a parancsnokságot csakugyan Filippovics vommázt, a hadtestek parancsnokságát pedig Jovanovic tábornokra és Salvatore Janos főhercegre bízák. Triesztből írják január 15-dikéről: Bécsből érkezett távirati utasítás következtében a ma reggel ideérkezett csapatok, jelesli a 34. roly főherceg nevét viselő gyalogezred és a 34. vadászalászló, holnap este helyet meg a ura kelenk Dalmácia felé. A Lloyd-társulat három gőzöst adott rendelkezésére a katonai parancsnokságnak. Schönfeld báró, a trieszti parancsnok beszédet intézett a távozó ezred tisztikarhoz s hangsúlyozta a helyzet komolyságát. Matanovics Péter dalszlav agitátor, ki a nála talált iratok tanúsága szerint szabad csapatot akart szervezni a krivosziaki segítségért, tegnap elfogták Triesztben. Cattarobak akart utazni. Matanovics Péter és atyja Matanovics Nikonak, a Nikita-fejedelem szárnysegédnek, Cattaróból jelentik, hogy Jovanovic tábornok tegnap Raguzából oda érkezett. Gracéből tegnap indult utazni Póla felé a 6-dik tábori tüzezezed egy hegyi itteg, két tiszttel és husz katonával. Pólából Cattaroba mennek. A „Deutsche Zeitung”-nak jelentik: A katonai rendszabályoknál mintegy ötven-

Lapunk mai számához egy és fél iv melléklet van csatolva.

